

1793

NIKLAS NATT OCH DAG

1793

Vertaald door Lammie Post-Oostenbrink

2018 Prometheus Amsterdam

Oorspronkelijke titel 1793

© 2017 Niklas Natt och Dag

© 2018 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus

en Lammie Post-Oostenbrink

Omslagontwerp Roald Triebels

Foto omslag *Étude de pieds et de mains*, c. 1818-19 (olieverf op doek),

Géricault, Théodore (1791-1824)/Musée Fabre, Montpellier,

France/Bridgeman Images

Foto auteur Gabriel Liljevall

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 3681 9

List baart list, geweld baart geweld.

– Thomas Thorild, 1793

Eerste deel

Het spook van Indebetouska

NAJAAR 1793

Wij zijn diep geschokt. Duizenden geruchten vliegen over en weer, het ene nog ongerijmder dan het andere. Het is onmogelijk over enige zaak inlichtingen te verkrijgen, daar geen enkele reiziger hetzelfde beschrijft, en eenieder schijnt me tamelijk dichtelijk in hetgeen hij verhaalt. De verschrikking van de misdaad, zoals daarover wordt gesproken, is zo groot, dat ik niet weet wat ik daarvan moet denken.

– Carl Gustaf af Leopold, 1793

Mickel Cardell drijft in het koude water. Met zijn vrije rechterhand grijpt hij Johan Hjelm in zijn kraag. Hjelm die onbeweeglijk naast hem dobert met rood schuim in zijn mondhoeken. Zijn uniformjas is glibberig van het bloed en brak water en als een golf het laatste stukje stof uit Cardells hand rukt wil hij brullen, maar uit zijn keel komt alleen gejammer. Hjelm zinkt snel. Cardell steekt zijn hoofd onder het water en kijkt een tijdje hoe het lichaam naar de diepte zinkt. Door de koorts denkt hij iets anders te ontwaren, verder naar beneden, op de grens van de wereld die zijn geest in staat is waar te nemen. De verminkte zeelieden vallen met duizenden tegelijk door de hellepoort. De doodsendel, gekroond met een mensenschedel, omhelst hen met zijn vleugels. De kaak beweegt in de stroming op en neer in stil hoongelach.

1

‘BLAUWE! BLAUWE MICKEL! Wakker worden!’

Terwijl Cardell door het hevige heen en weer geschud langzaam bij kennis komt, voelt hij een zeurende pijn in de linkerarm die hij niet langer heeft. Op de plaats van het ontbrekende lichaamsdeel hangt nu een uit beukenhout gesneden arm. Zijn armstomp rust in een uitgehold gat en het geheel zit met leren riemen vast aan de elleboog. Die snijden in zijn huid. Hij zou in het vervolg de riemen moeten losmaken voor hij buiten westen raakt.

Cardell doet met tegenzin zijn ogen open en het eerste wat hij ziet is een tafelblad vol vlekken. Als hij probeert zijn hoofd op te tillen, voelt hij dat zijn wang aan het hout blijft plakken. Zijn pruik blijft in de smurrie hangen als hij rechtop gaat zitten. Hij vloekt en stopt hem gedachteloos in zijn jas nadat hij hem heeft gebruikt om zijn gezicht mee af te drogen. Zijn hoed is op de grond gevallen en de bol is ingedeukt. Hij deukt hem uit en trekt de rand tot over zijn oren.

Zijn geheugen begint terug te keren. Hij zit nog steeds in taverne Hamburg, hij heeft zich vermoedelijk bewusteloos gedronken aan deze tafel. Een blik over zijn schouder toont hem anderen in dezelfde toestand. Het kleine aantal dronkenlappen van wie de kastelein vermoedde dat ze geld genoeg hadden en die daarom niet buiten de deur waren gezet, ligt nog op de banken en onder de tafels waar ze wachten tot het ochtend wordt, zodat ze zich huiswaarts kunnen slepen om de verwijten van de familie in ontvangst te nemen. Voor Cardell ligt dat anders. In zijn hoedanigheid als invalide woont hij op zichzelf en is hij baas over zijn eigen tijd.

‘Mickel moet komen! Er drijft een dode in Fatburen!’

Twee zwerfkinderen hebben hem gewekt. Hun gezichten komen hem vaag bekend voor, maar hij kan zich hun namen niet herinneren. Achter hen staat de Bagge, de corpulente huzaar en de plaatsvervanger van de eigenares, mevrouw Norström. Zijn gezicht is rood en gezwollen, hij is net wakker en is tussen de kinderen en de trots van de taveerne gaan staan, die in een blauwe kast achter slot en grendel bewaard wordt: een verzameling gegraveerde glazen.

De terdoodveroordeelden die op de beulskar op weg naar Skantulls galgenheuvel zijn, houden voor taveerne Hamburg stil en drinken hier hun laatste borrel, waarna het glas eerbiedig wordt aangepakt, gegraveerd met naam en datum en toegevoegd aan de verzameling.

Er wordt alleen onder toezicht uit de glazen gedronken, tegen een vergoeding die gebaseerd is op de faam van de geëxecuteerde. Er wordt gezegd dat de borrel geluk brengt. Cardell heeft nooit begrepen hoe dat werkt.

Cardell wrijft de slaap uit zijn ogen en realiseert zich dat hij nog steeds dronken is. Zijn stem klinkt hees als hij zijn mond opendoet.

‘Wat de duvel is er aan de hand?’

De oudste van de twee, een meisje, geeft antwoord. Het jongetje heeft hazentanden en te oordelen aan de gelijkenis is hij waarschijnlijk haar broertje. Hij trekt een vies gezicht bij het ruiken van Cardells adem en zoekt dekking achter zijn zus.

‘Er ligt een dode in het water, vlak bij de waterkant.’

In haar stem klinkt een mengeling van angst en opwinding door. De aderen in Cardells voorhoofd staan op het punt van barsten. Zijn hartslag dreigt het kleine beetje denkvermogen dat hij bijeen weet te rapen te overstemmen.

‘Waarom gaat dat mij iets aan?’

‘Alsjeblieft Mickel, er is niemand anders en we wisten dat jij hier was.’

Hij masseert zijn slapen in de vergeefse hoop dat hij zich er beter door zal voelen.

Boven Södermalm begint het al licht te worden. De nachtelijke duisternis hangt nog in de lucht, de zon is nog niet boven Sicklaön en

Danviken verrezen. Cardell strompelt de trap van Hamburg af en loopt door de lege Borgmästaregata met de kinderen voor zich. Hij luistert met een half oor naar een verhaal over een dorstig lastdier dat bij de waterkant van Fatburen achteruitdeinsde en van schrik de benen nam richting Danto.

‘Ze stootte met haar neus tegen het lichaam en toen draaide dat een keer in de rondte.’

In de buurt van het water gaat de bestrating over in natte modder. Cardell heeft lang niets te zoeken gehad nabij de oever van Fatburen, maar er is in die tijd niets veranderd. Van de aanhoudende plannen om de oevers schoon te maken en kades aan te leggen en brouwerijen te bouwen is niets terechtgekomen: niet zo vreemd aangezien staat en stad op de rand van faillissement balanceren – dat weet hij net zo goed als iedereen die gedwongen wordt zijn karige jaarloon aan te vullen met allerhande neveninkomsten. De buitenhuizen aan het water zijn omgebouwd tot fabrieken. De werkplaatsen lozen hun afval rechtstreeks in de zee en de met planken beschoeide plek die bedoeld is voor de opvang van ontlasting is overvol en wordt door de meeste mensen genegeerd. Cardell vloekt kleurrijk als de hak van zijn laars in een geul in de modder blijft steken en klapwiekt met zijn gezonde arm om zijn evenwicht te bewaren.

‘Die koe van jullie werd bang omdat ze een ranzige kameraad vond. De slager smijt zijn afval hier in het water. Jullie hebben me wakker gemaakt om de romp van een os of de ruggengraat van een varken te bergen.’

‘We zagen een gezicht in het water, een mensengezicht.’

De golven van Fatburen slaan tegen de oever, waar geelbleek schuim omhoog wordt gestuwd. De kinderen hebben in zoverre gelijk, er drijft inderdaad een paar meter uit de kant een donkere bult in het water. Cardells eerste ingeving is dat het onmogelijk een mens kan zijn. Te klein.

‘Het is van de slager, zoals ik al zei. Een dood dier.’

Het meisje houdt vol. Het jongetje knikt instemmend. Cardell zucht gelaten.

‘Ik ben dronken. Begrepen? Stomdronken. Ladderzat. Denk daaraan als iemand vraagt naar die keer dat jullie de tucht wacht voor een

bad naar Fatburen lokten en hoe hij, toen hij weer boven kwam, strontchagrijnig en witheet, jullie het pak slaag gaf dat je je hele leven zult heugen.’

Omdat hij maar één arm heeft, worstelt hij zich moeizaam uit zijn jas. Zijn wollen pruik, die hij alweer was vergeten, valt uit de binnenzak in de modder. Wat maakt het ook uit. Het ellendige ding heeft hij voor een paar schellingen gekocht, het gebruik begint uit de mode te raken, hij draagt hem alleen omdat een oorlogsveteraan in een fatsoenlijke verschijning meer kans maakt om voor een borrel of twee te worden uitgenodigd. Cardell kijkt omhoog. Hoog boven hem fonkelen de sterren in een strook boven Årstafjärden. Hij sluit zijn ogen om het gevoel van schoonheid in zijn binnenste te bewaren en stapt met zijn rechterlaars eerst Fatburen in.

De zompige waterkant kan Cardells gewicht niet dragen. Hij zinkt tot zijn knieën weg en voelt hoe het zeewater over de schacht van zijn laars stroomt, die in de modder blijft steken als hij verder waadt en het been achter zich aantrekt. Met iets wat het midden houdt tussen zwemmen en kruipen zwoegt hij voort.

Het water stroomt dik en stroperig tussen zijn vingers, vol met alles wat zelfs de krottenbewoners van Södermalm niet de moeite van het bewaren waard vinden.

De alcohol heeft zijn beoordelingsvermogen aangetast. Hij voelt de paniek in zijn lichaam toenemen als hij niet langer de bodem onder zijn voeten voelt. Het is dieper dan hij had verwacht en hij gaat heel even drie jaar terug in de tijd naar Svensksund, naar de angstige chaos van de zich terugtrekkende Zweedse gevechtlijn.

Hij omarmt het lichaam als hij al watertrappend dichterbij is gekomen. Zijn eerste ingeving is dat hij gelijk had. Het is geen mens. Het is het kadaver van een dier, door de slagersjongens in het water gegooid en nu is het veranderd in een boei omdat de ingewanden zijn opgeblazen vanwege de verrottingsgassen. Maar dan draait de bult en kijkt hij het recht in het gezicht.

Het gezicht is helemaal niet verrot, maar toch staren hem alleen lege oogkassen aan. Onder de gebarsten lippen is geen tand meer te zien. Het haar glanst nog – de nacht en de drek in Fatburen hebben hun best gedaan om de kleur ervan af te zwakken, maar het is zonder

enige twijfel een bos lichtblond haar. Doordat Cardell heftig naar adem hapt, schiet de slok water hem in het verkeerde keelgat.

Als de hoestaanval voorbij is, blijft hij stil naast het lijk drijven. Hij bestudeert het verminkte uiterlijk. De kinderen aan de oever geven geen kik. Ze wachten zwijgend op zijn terugkomst. Hij draait zich om en begint met zijn blote voeten te trappelen, terug naar de kant.

In de buurt van de oever wordt de last zwaarder omdat hun gewicht niet langer door het water wordt gedragen. Cardell draait op zijn rug en trappelt met beide benen verder terwijl hij zijn vondst achter zich aansleept in het stuk stof waarin hij het heeft aangetroffen. De kinderen helpen hem niet. Ze deinzen zelfs geschrokken achteruit, knijpen hun neus dicht en steken hun wijsvinger uit. Cardell rochelt en spuugt het zompige water op de grond.

‘Ren naar Slussen en haal een paar rakkers op.’

De kinderen maken geen aanstalten om te doen wat hij zegt, ze willen aan de ene kant liever uit de buurt blijven van Cardells vangst en aan de andere kant graag een glimp ervan opvangen. Pas als Cardell een handvol modder naar ze gooit, zetten ze het op een lopen.

‘Ren naar de nachtwacht en haal een verduvelde blauwjasje op!’

Als hun voetstappen buiten gehoorafstand zijn, buigt hij voorover om over te geven. De stilte ligt als een deken over de waterkant en nu hij alleen is voelt Cardell hoe een koude omhelzing alle lucht uit zijn longen drukt waardoor hij nauwelijks kan ademen. Zijn hart klopt steeds sneller, het bloed ruist door de aderen in zijn hals en hij wordt overvallen door een verlammende angst. Hij weet maar al te goed wat er nu zal volgen. Hij voelt hoe de arm die hij niet langer heeft als het ware uit de duisternis tevoorschijn komt, tot elk deel van zijn wezen hem vertelt dat die arm terug is waar die hoort en in zijn onderarm voelt hij een pijn die groot genoeg is om de wereld zelf te overstemmen, een kaak met ijzeren tanden die aan zijn vlees en botten knaagt.

In paniek rukt hij de leren riemen los en laat de houten arm in de modder ploffen, grijpt de stomp met zijn rechterhand vast en kneedt de huid vol littekens om zijn brein eraan te herinneren dat de arm die

het denkt te voelen er niet meer is en dat de pijnlijke wond lang geleden geheeld is.

De aanval duurt minder dan een minuut. Hij krijgt weer lucht, eerst in korte stoten en vervolgens rustiger, langzamer. De angst smelt weg en de wereld krijgt weer zijn bekende vormen. De plotse-linge paniekaanvallen volgen hem nu al drie jaar, vanaf het moment dat hij voet aan vaste wal zette, een arm en een kameraad armer. Toch was de laatste aanval een tijd geleden. Hij dacht dat hij een methode had gevonden om de nachtmerries op afstand te houden. Brandewijn. Vechtpartijen. Cardell kijkt om zich heen op zoek naar troost, maar alleen het lijk en hij bevinden zich hier. Hij wiegt zijn stomp in een stevige greep heen en weer.

Hoelang het duurt voor de stadswacht opdaagt, weet hij niet. Hij zit zwiingend op het strand voor zich uit te staren. Hij heeft het koud in zijn natte kleren, maar er zit nog voldoende brandewijn in zijn aderen om hem te warmen. Als ze er eindelijk zijn, is het in de vorm van twee mannen in blauwe jassen en witte broeken, een snaphaan met bajonet hangend op hun heup. Hun manier van lopen verradt dat ze hebben gedronken, strafbaar maar niet ongebruikelijk. Een van hen kent hij bij naam. Velen die in dienst zijn bij de slecht betaalde sterke arm der wet geven er de voorkeur aan hun verdriet te verdrinken en de ruimte in de kroegen is krap.

‘Als dat Mickel Cardell niet is, terug van een rondje zwemmen in de stadslatrine. Ben je op zoek naar iets waardevols dat je per ongeluk een paar dagen geleden hebt ingeslikt en niet uit de pispot hebt kunnen redden? Of volg je een melding op over een verlopen hoer die het zeegat heeft gekozen?’

‘Hou je bek, Solberg. Ik stink misschien naar stront, maar jij en je vriend ruiken naar brandewijn en foezelolie. Ga jij eerst maar naar het water om te gorgelen voor je de korporaal wekt.’

Cardell staat op en strekt zijn stijve rug. Hij wijst naar het lichaam naast hem.

‘Daar.’

Kalle Solberg deinst achteruit zodra hij in de buurt van het lichaam komt.

‘Verduveld nog aan toe.’

‘Ja. Ik denk dat een van jullie het beste hier kan blijven terwijl de ander naar Slottsbacken draaft om een diender uit de schoutenkamer te halen.’

Cardell maakt een bult van zijn jas en zijn houten arm en schuift het pakket onder zijn stomp. Hij wil net weglopen als hij aan zijn verloren laars denkt, zijn last op de helling laat vallen, zich omdraait en met zo veel waardigheid als hij kan opbrengen onhandig in zijn eigen voetstappen achteruitwaggelt tot hij de juiste kuil heeft gevonden en de laars uit de modder trekt, die de vangst teleurstellend slurpend loslaat. Solberg heeft aan het langste eind getrokken en hij loopt de heuvel al op in de richting van de stad. Zijn kameraad blijft zwijgend achter zonder spottende of honende opmerkingen te maken. Waarschijnlijk is hij bang om alleen in het donker met de dode achter te blijven. Cardell knikt naar hem als hij langsloopt. Er woont een kameraad van hem hier in de buurt bij een waterput en hopelijk heeft hij zelfs een stukje zeep dat Cardell kan lenen.

2

OP DE SECRETAIRE ligt een stuk ruitjespapier. Cecil Winge legt zijn zakhorloge op het tafelblad voor hem, haalt de ketting eraf en schuift de kandelaar met zijn sputterende kaars dichterbij. Zijn schroevendraaiers liggen netjes op een rij naast een pincet en een paar tangetjes. Hij houdt zijn handen voor zich in het schijnsel van de vlam. Ze beven niet.

Heel voorzichtig begint hij aan zijn werk. Hij maakt het horloge open, draait de schroefjes los die de wijzers op hun plaats houden, licht die van de wijzerplaat en ontbloot het uurwerk dat hij moeiteloos uit de behuizing tilt. Langzaam haalt hij het ene tandwieletje na het andere eruit, die hij één voor één in een badje van olie laat zakken. Bevrijd uit zijn gevangenis rekt de platte veer zich uit tot een lange spiraal. Eronder, het uurwerk. Dan de bewegende delen. Schroevendraaiertjes nauwelijks groter dan naalden wippen de kleine schroeven uit de behuizing.

Nu Winge zonder horloge zit, geven de kerkklokken het verstrijken van de tijd aan. Boven Ladugårdslandet beiert de grote klok in Hedvig Eleonora, boven Saltsjön zweeft de zwakke echo van Katarina's kerktoren vanaf de heuvel. De tijd vliegt.

Als het horloge helemaal uit elkaar is gehaald, herhaalt hij het gehele proces in omgekeerde volgorde. Langzaam maar zeker neemt het weer zijn oorspronkelijke vorm aan als alle onderdelen op de juiste plaats worden teruggezet. Zijn smalle vingers beginnen stijf te worden en hij moet telkens pauze nemen om de spieren en pezen even rust te gunnen. Hij opent en sluit zijn handen, wrijft ze tegen elkaar en rekt ze tegen zijn knieën. De ongemakkelijke werkhouding is een beproeving en de kramp in zijn heup die hij steeds vaker heeft,

verspreidt zich via zijn lendenen omhoog en dwingt hem voortdurend van houding te veranderen op zijn stoel.

Als de wijzers weer op hun plaats zitten plaatst hij de kleine sleutel in het gaatje en voelt de weerstand van de veer als hij de sleutel ronddraait. Zodra hij de sleutel eruit haalt, hoort hij het welbekende getik en overpeinst voor de zoveelste keer sinds de zomer hetzelfde idee: zo hoort de wereld te functioneren. Rationeel en begrijpelijk, elk tandwiel heeft een plaats en het effect van elke cyclus kan nauwkeurig worden berekend.

Het troostende gevoel is vluchtig. Het is snel weer verdwenen als er aan de afleiding een eind komt en de wereld om hem heen, die tijdelijk heeft stilgestaan, opnieuw in beweging komt. Zijn gedachten dwalen af. Hij legt een vinger op zijn pols en meet zijn hartslag terwijl de secundewijzer zijn rondje maakt op de ingebouwde schijf die de naam van de horlogemaker draagt: Beurling, Stockholm. Hij telt honderdveertig slagen per minuut. Schroevendraaiers en het andere gereedschap liggen op hun plaats en hij maakt zich klaar om het hele proces te herhalen als hij opeens de etensluchten ruikt, hoort hoe de meid op de deur klopt en meldt dat het eten op tafel staat.

Een blauwe soepterrine wordt op het tafelkleed gezet. Zijn huisbaas, touwslager Olof Roselius, buigt zijn hoofd in een snel gebed voor hij zijn hand uitsteekt en de deksel optilt. Hij vloekt en wappert met zijn vingers als hij zich aan het handvat brandt.

Op zijn stoel rechts van de touwslager doet Cecil Winge alsof hij het tafelkleed bestudeert, dat vervormd wordt in de schaduwen van het kaarslicht, terwijl de meid met een doek te hulp schiet en de geur van rapen en gekookt vlees de rimpels van het voorhoofd van de touwslager gladstrijkt. Met zijn zeventig jaar is alle kleur uit zijn haar en baard verdwenen. Hij zit krom op zijn stoel. Roselius staat bekend als een rechtschapen man, die zich jarenlang heeft ingezet voor het bestuur van het armenhuis bij de Hedvig Eleonora-kerk en die gul geld schonk. Ooit was zijn vermogen zo groot dat hij het buitenhuis van graaf Spen aan de rand van Ladugårdslandet kon kopen. Zijn ouderdom is verpest door onfortuinlijke investering in een zagerij in Västerbotten, waarin hij samen met zijn buurman Ekman, een functionaris

bij de Rekenkamer, geld heeft gestoken. Winge vermoedt dat Roselius zich slecht beloond voelt voor zijn jarenlange liefdadigheid. De verbittering heeft zich als een deken over het huis gelegd.

Als huurder kan Winge zich niet aan het gevoel onttrekken dat hij als een herinnering aan slechte tijden fungeert. Vanavond lijkt Roselius nog terneergeslagener dan gewoonlijk en doopt hij elke lepel met een zucht in zijn soep. Als hij uitgebreid zijn keel heeft geschraapt en de stilte doorbreekt, is er op zijn bord nog slechts een bodempje over.

‘Het valt niet mee om de jeugd raad te geven. Je krijgt er alleen maar onbenul voor terug. Toch wil ik met je praten zonder er doekjes om te winden, Cecil, dus luister alsjeblieft. Ik heb alleen het beste met je voor.’

Roselius haalt een keer diep adem voor hij zegt wat er gezegd moet worden.

‘Wat jij doet is niet natuurlijk. Een echtgenoot moet er voor zijn vrouw zijn. Heb je niet gezworen haar in voor- en tegenspoed bij te staan? Ga terug naar haar.’

Winges bleke gezicht wordt rood. De heftigheid van zijn gevoelens overrompelt hem. Het siert een man van de rede niet om de woede dusdanig de overhand te laten krijgen dat zijn beoordelingsvermogen erdoor wordt vertroebeld. Hij haalt een keer diep adem, voelt zijn hartslag in zijn oren bonken en doet zijn best om zich te beheersen. Ondertussen moet hij Roselius een reactie schuldig blijven. Winge weet dat het verstrijken van de jaren niets afgedaan heeft aan de geslepenheid die ooit Roselius tot de beste van zijn gilde maakte. Hij kan bijna horen hoe de gedachten elkaar in het hoofd van de touwslager opvolgen. Roselius zucht, leunt achterover en houdt zijn handen in een verzoenend gebaar voor zich.

‘We hebben veel maaltijden gedeeld, jij en ik. Je bent belezen, intelligent. Ik weet ook dat je geen kwaadaardig man bent, integendeel. Maar je bent verblind door nieuwe ideeën, Cecil, je denkt dat alles kan worden opgelost met het denkvermogen. Jouw denkvermogen. Je hebt het mis. Gevoelens laten zich niet aan een leiband leggen. Ga terug naar je vrouw, omwille van jullie beiden, en als je haar wat hebt aangedaan, vraag haar dan om vergiffenis.’

‘Wat ik heb gedaan is voor haar bestwil. Het is nauwgezet overwogen.’

Zelfs in zijn eigen oren klinkt zijn antwoord als de verdediging van een koppig kind.

‘Cecil, wat je ook wilde bereiken, het resultaat viel anders uit.’

Winge kan niet voorkomen dat zijn handen beginnen te beven en hij laat zijn lepel los om niet de aandacht te vestigen op zijn gemoedstoestand. Tot zijn frustratie hoort hij dat zijn stem niet meer dan wat hees gefluister voortbrengt.

‘Het had moeten slagen.’

Als Roselius weer spreekt, klinkt de stem van de touwslager milder dan eerst.

‘Ik heb haar vandaag gezien, Cecil, jouw vrouw, bij de viskraam in de buurt van Katthavet. Ze verwacht een kind. Haar buik was niet meer te verbergen.’

Winge beeft op zijn stoel en kijkt voor het eerst de touwslager recht aan.

‘Was ze alleen?’

Roselius knikt en strekt zijn hand uit om die op de onderarm van Winge te leggen. Winge haalt zijn arm snel weg.

De instinctieve reactie komt als een verrassing voor hemzelf.

Winge sluit even zijn ogen om zich te vermannen en een paar tellen waarin alles vertraagt tot een voor hem aangenaam tempo, bevindt hij zich in zijn innerlijke bibliotheek, waar rijen geordende boeken er ongerept en stil bij staan. Hij kiest een bundel van Ovidius en leest hier en daar wat woorden: *omnia mutantur, nihil inherit*. Alles verandert, maar niets gaat te gronde. Hier vindt hij de troost die hij zoekt.

Als hij zijn ogen weer opent, verraden die geen enkele emotie meer.

Hij krijgt met moeite zijn bevende handen onder controle, legt zorgvuldig zijn lepel terug op de juiste plek, schuift zijn stoel naar achteren en gaat van tafel.

‘Ik bedank je voor zowel de soep als je bezorgdheid, maar denk toch dat ik vanaf nu mijn avondmaaltijd op mijn kamer nuttig.’

De stem van de touwslager volgt hem op weg de kamer uit.

‘Als de gedachte één ding zegt en de werkelijkheid iets anders, dan moet de gedachte fout zijn. Waarom ligt dat voor jou, met al je klas-sieke scholing, niet voor de hand?’

Winge heeft geen antwoord op die vraag, maar omdat de afstand tussen hen groter wordt, kan hij doen alsof hij die niet heeft gehoord.

Cecil Winge stommelt op trillende benen de hal uit en verder de trap op naar de kamer die hij sinds de zomer bij de touwslager huurt. Hij komt al snel in ademnood en zoekt steun bij de deurpost, waar hij voorovergebogen blijft staan.

Voor zijn raam ligt het huis er stil bij. De zon is ondergegaan. Op de schuine helling aan de kant van Saltsjön ligt de grote fruitboomgaard. Achter de boomkronen vangt hij een glimp op van het licht vanaf Skeppsholmen, waar de dagloners in de haven hun werkdag beëindigen in de hoop onderdak te vinden. Nog verder weg vangt hij een glimp op van de kerktoren van Katarina. De avondwind waait.

Elk etmaal lijkt de stad één ademdeug te nemen, waarbij ze 's ochtends de zeelucht diep inademt en die 's avonds weer uitademt, waarbij elk windvaantje draait en naar de kust wijst. Kurckan, de oude windmolen, slaat uit protest tegen de touwen die zijn zeilen bij elkaar houden. Verderop vanuit de stad antwoordt een van zijn broeders onzichtbaar op dezelfde manier.

Winge ziet zijn spiegelbeeld in het raam. Hij is nog geen dertig jaar. Het haar wordt in zijn nek met een lint bijeengehouden, zijn bleke gezicht contrasteert scherp met zijn donkere haar. Zijn hals gaat verborgen onder een hoog omgeslagen halsdoek. Hij kan niet langer zien waar de horizon eindigt en het hemelgewelf begint. Veel verder omhoog glinsteren de sterren. Zo is de wereld: zo veel duisternis, zo weinig licht. In de bovenste hoek van het venster is even een vallende ster te zien, een streep die in een oogwenk door de lucht vliegt. In zijn jeugd werd er gezegd dat iemand die een vallende ster zag een wens mocht doen. Het is lang geleden dat hij naar dit soort bijgeloof heeft geluisterd, maar toch doet hij er een, woordeloos.

Beneden bij de lindes in de tuin ziet hij een lamp, al wordt er geen bezoek verwacht. Men roept zijn naam. Hij zwaait de jas over zijn schouders en als hij dichterbij komt, ziet hij dat het twee personen zijn. De meid van Roselius houdt de lamp vast en naast haar staat een gedrongen gedaante voorovergebogen, happend naar adem en met

een spuugklodder op zijn lippen. Als hij naast haar staat, overhandigt de meid de lamp aan Winge.

‘Het bezoek is voor mijnheer. Die daar komt zo niet over mijn drempel.’

Ze draait zich op haar hielen om en marcheert wijdbeens naar het hoofdgebouw terwijl ze haar hoofd schudt over de waanzin in de wereld. Het is een jonge knaap, hij heeft de baard nog niet in de keel en zijn wangen zijn nog glad.

‘Ja?’

‘Bent u Winge, de man die op Inbetoskan werkt?’

‘De naam van het gebouw waar de schoutenkamer zit, is Indebetouska *huset* en niets anders. Maar ik ben inderdaad Cecil Winge.’

De jongen tuurt naar hem vanonder zijn viezige, blonde pony, niet van plan hem zonder bewijs op zijn woord te geloven.

‘Op Slottsbacken werd beloofd dat de snelste een beloning zou krijgen.’

‘Is dat zo?’

De jongen kauwt op een pluk haar die vanonder zijn muts is ontsnapt.

‘Ik heb harder gerend dan de anderen. Nu heb ik steken in mijn zij en de smaak van bloed in mijn mond en vannacht moet ik buiten slapen in natte kleren. Ik wil een stuiver voor de moeite.’

De jongen houdt zijn adem in alsof hij plotseling door zijn eigen onbeschaamdheid gewurgd wordt. Winge kijkt hem streng aan.

‘Je hebt al gezegd dat er anderen met dezelfde boodschap op weg hiernaartoe zijn. Ik hoef alleen maar te wachten en dan kan het bieden beginnen.’

Hij hoort hoe de jongen knarsetandt en zachtjes zijn vergissing vervloekt. Winge opent zijn beurs en haalt het gevraagde muntstuk eruit. Hij houdt het tussen duim en wijsvinger omhoog.

‘Vanavond heb je geluk. Ik kan geduld niet tot mijn deugden rekenen.’

De jongen grijnst opgelucht. Hij mist beide voortanden en door het gat dat zo is ontstaan, slurpt hij met zijn tong het snot op dat over zijn bovenlip stroomt.

‘De schout heeft mijnheer ontboden en wel onmiddellijk, in Yxsmedsgränden.’